- Competent Approach in Contemporary Education: World Experience and Management Perspectives: Library for Education Policy*. Kiev: CIS (KIC).
6. Zezyun, I.A. ed., (2000), *Neperervna profesiyna osvita: problemy, poshuky, perspektyvy* [Continuing Vocational Education: Problems, Quests, Prospects]. Kiev: Vipol.
 7. Danylenko, L.I. (1998), *Modernizatsiya zmistu, form ta metodiv upravlins'koyi diyal'nosti dyrektora zahal'noosvitn'oyi shkoly* [Modernization of the content, forms and methods of management activity of the principal of the general school]. Kiev: Logos.
 8. Mozhova, L.A. (2016), Model' kerivnyka navchal'noho zakladu v suchasnomu osvitn'omu prostori: upravlins'ky aspekt [Model of the head of an educational institution in the modern educational space: managerial aspect]. *Public education*, [online] 1, pp. 74-80. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_12.
 9. Vashchenko, L. and Maslov, V. (2001), *Metolohichni zasady rozrobky standartiv dlya formuvannya posadovo-funktsional'noyi (profesiynoyi) kompetentnosti kerivnykh kadrov osvity* [Methodological principles for the development of standards for the formation of functional and professional (professional) competence of educational leaders]. *Postgraduate education in Ukraine*, 1.
 10. Nemchenko, S.H., Holik, O.B., Kryvyl'ova, O.A. and Lebid', O.V. (2012), *Upravlinnya navchal'nym zakladom* [Management of the school]. Donetsk: LANDON-XXI.

УДК 37.016:81-028.31:373/.5(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-136-140

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ШКОЛІ

Сичак І. В.

DEVELOPMENT OF COHERENT SPEECH IN SCHOOL

Sychak Iryna

У статті розкриваються особливості розвитку зв'язного мовлення у школі. Подається поняття «розвитку зв'язного мовлення» та підходи сучасних мовознавців до зазначеної теми. Акцентується увага на тому, що вчителі проводять уроки розвитку зв'язного мовлення у кожному класі. Подано види робіт з розвитку усного мовлення; основні ознаки зв'язного мовлення та цілі таких уроків.

Ключові слова: зв'язне мовлення, відгук, переказ, твір, розповідь, роздум.

The article reveals the peculiarities of the development of coherent speech in school. The concept of «development of coherent speech» and the approaches of modern linguists to this topic are presented. Emphasis is placed on the fact that the issue of human language is one of the central ones, and teachers conduct lessons in the development of coherent speech in each class. A clear sequence of students' study of different types of oral creative and independent expressions is defined in the school program in the Ukrainian language. The types of works on the development of oral speech, which influence the information of meaningful speech skills in live dialogue, are presented; the main features of coherent speech and what the development develops in oral speech and what communication skills the teacher tries to teach students. The level of students' speech skills depends on their acquisition of lexical richness of language, knowledge of language norms.

Key words: coherent speech, response, translation, work, story, reflection.

Уміння гарно говорити уже давно привернуло увагу людства. Про це свідчить такий предмет як педагогіка, у котрій запитання щодо мови людини посіло одне із центральних місць. Ідеї народної педагогіки про мову і розвиток її усного мовлення передували різним

науковим методичним рекомендаціям, викладеним у працях видатних педагогів і лінгвістів.

Потребу розвитку усного мовлення обстоювали такі педагоги – М. В. Ломоносов, М. Ф. Бунаков, В. П. Острогорський, Д. М. Овсянко- Куликовський, І. І. Срезневський, Ф. І. Буслаєв. Значний вплив до розвитку усного мовлення дали виступи і думки Н. К. Крупської та М. І. Калініна про роль і місце мови в системі загальної освіти, про значення культури мовлення в житті людини.

Проблема „вміння говорити” обговорюється на конференціях, з’їздах учених, у журналах та газетах. Цій темі присвячуються радіо- і телепередачі. Широке коло лінгвістів та методистів опрацьовує це питання саме зараз. Потреба розвитку усного зв’язного мовлення відобразилася у навчальній програмі загальноосвітньої школи. Усне мовлення все більш широко входить у практичну мовну підготовку школярів.

У мовознавстві під зв’язним мовленням розуміють таку мовленнєву діяльність, яка є одним самостійним цілим, передає закінчену думку і поділяється на складові частини.

Розвиток усного мовлення учнів може бути забезпеченим лише за умови правильного розуміння цього поняття. Розвиток усного мовлення-це послідовний процес збагачення словникового запасу учнів та оволодіння орфоепією літературної мови, вироблення умінь в учнів висловлюватися змістовно і виразно, самостійно вміти знаходити вдалу форму передачі власних думок шляхом широкого використання багатств і можливостей української мови. Він входить у систему загального розвитку мовлення як невід’ємна частина шкільного навчання мови.

Розвиток усного мовлення опрацьовує: засвоєння орфоепічних норм і правил виразного прочитання тексту; збагачення словникового запасу слів учнів фразеологізмами, новими значеннями слів; оволодіння нормами побудови речень, утворення похідних слів; попередження про похибки в усному висловлюванні учнів; формування навичок усного мовлення.

Зв’язне усне мовлення-це мовлення, котре повністю зрозуміле на основі його власного предметного змісту. Це контекстне мовлення, бо у ньому все зрозуміло для уже іншого контексту мовлення. Ознаки зв’язного (контекстного мовлення): внутрішня логічність та точність; смислова і структурна єдність; тематична закінченість; чітка ясність для читачів; здатність поділятися на відносно завершені часові проміжки; підпорядкованість нормам усної літературної мови; символіка, емоційно-експресивна та емоційна чіткість.

Є такі види робіт, котрі впливають на формування осмислених умінь і навичок мовлення у живому діалозі на основі стандартних відомостей із теорії усного зв’язного літературного мовлення.

Усний переказ - це таке усне відтворення змісту тексту прочитаного або почутого учнем, вид роботи для удосконалення усного зв’язного мовлення. Завдяки переказам учні навчаються говорити на певну тему, подаючи слухачеві основну думку, а також здобувають умінь за допомогою інтонаційно-експресивних засобів висловлювати власну оцінку до предмета розмови.

За метою проведення усні перекази поділяються на навчальні та контрольні. Усні перекази навчального змісту проводяться один або два рази на чверть, контрольні ж- два або три рази на рік. За особливостями текстового матеріалу є усні перекази розповідного характеру, з елементами роздуму, опису, перекази - описи і перекази- роздуми, характеристики. За способом передачі змісту є такі види усного переказу: детальні, творчі, стислі й вибіркові, перекази-переклади.

Детальний усний переказ подає докладну, близьку передачу змісту почутого або прочитаного. Стислий усний переказ- це обмежено коротка подача найголовнішого змісту отриманого тексту чи інформації. Усний творчий переказ- це такий вид роботи, у якому подано зв’язок між переказами і творами. Вибірковий усний переказ докладний, логічний у послідовності виклад змісту певного питання із почутого чи прочитаного тексту. Усні перекази-переклади забезпечують збагачення живого мовлення школярів.

Добре підготовлена робота над різноманітними усними переказами потрохи готує учнів до виконання все складніших завдань – усних творчих висловлювань. Саме тому вчителю необхідно проводити усні перекази у поєднанні з усними творчими висловлюваннями. Усні творчо-самостійні висловлювання подаються як один із підготовчих етапів до письмової роботи. Основне призначення попереднього усного викладу змісту твору – підготувати учнів до грамотного висловлення своїх думок саме на письмі.

Отже, усне творчо-самостійне висловлювання – це оригінальний, виразний виклад учнем думок, у відповідності до певної теми на основі використання певних можливостей зв'язного літературного мовлення.

Учнівські усні перекази за метою поділяються на контрольні та навчальні, і навчальні все ж таки переважають. У центрі уваги усних творчо-самостійних висловлювань розповідного характеру стоять часові відношення.

Логічна послідовність навчання учнів різних видів усних творчо-самостійних висловлювань чітко визначена у шкільній програмі з української мови. Так, наприклад учні 4 класу мають усно описувати деякі предмети, розповідати про конкретні ситуації з життєвого досвіду. Учні 5 класу повинні вміти описувати умови ситуації, висловлювати свої думки щодо побаченої картини чи пейзажу, подавати усну характеристику літературних героїв, усні відгуки про прочитану книгу. У кожному із наступних класів усні творчо-самостійні висловлювання стають все складнішими для учнів, адже, вимагають від оповідача самостійності.

Своєрідним роздумом є відгук. Це текст, який відтворює оцінювання прочитаного, побаченого чи почутого. У п'ятому класі школярі компонують письмовий відгук про прочитане оповідання або вірш, пробують подавати відгук на прочитану книгу.

Системно потрібно розвивати творчі здібності учнів, а цьому сприяють уроки розвитку зв'язного мовлення. Серед таких уроків важливе місце посідають уроки проведення навчальних та контрольних переказів і творів. За структурою урок навчального переказу складається із таких основних етапів: вступна бесіда, читання тексту, бесіда за змістом прочитаного, складання плану, мовний аналіз тексту, повторне прочитання тексту, підготовка чорнового варіанту, редагування, переписування чорнового варіанту на чисто, перевірка, аналіз робіт.

Переказ проводиться із спеціальною метою і є засобом для підготовки до самостійного твору, а самостійний твір уже є найвищою сходинкою у процесі роботи над зв'язним мовленням.

Учнівський твір – вид мовленнєвої діяльності, котрий використовується на уроці з метою розвитку усного зв'язного мовлення та творчих здібностей учнів. Учнівський твір вимагає оригінального викладу думок, почуттів учнів. Оскільки, під час написання переказів центром уваги учня був певний текст із його побудовою, то у творі учень самостійно викладає матеріал на відповідну тему. У таких творах відображається внутрішній світ учня, його світогляд та ставлення до життя.

Поміж учнівських творів виділяють такі: усні й письмові, домашні й класні, навчальні й контрольні. Також їх розрізняють за типами мовлення: твори-розповіді, твори-описи, твори-роздуми.

Розповідь – це ланцюжок речень об'єднаних певною темою і паралельним способом зв'язку. Ці речення зазвичай схожі за побудовою та поєднані семантичними відношеннями. Головна ознака розповіді – у ній розповідається про послідовні події.

Роздум – це текст, котрий є логічним і пояснює певну думку, подає висновок з певної теми. У такому тексті автор відображає власні почуття та переживання. Зміст роздуму – зв'язки між явищами та предметами, які визначає людина. Елементи роздуму: теза, аргументи, висновок.

Отже, ціль уроків зв'язного мовлення – формування навичок переказувати уже почутий або прочитаний текст в усній або письмовій формі. На уроках зв'язного мовлення у середніх

класах вчитель часто проводить словникову, лексичну роботу, випереджає мовні недоліки й намагається навчити учнів таких комунікативних умінь: зрозуміти тему висловлення, визначити основну думку, зібрати матеріал для висловлення, систематизувати цей матеріал, вдосконалювати написане, грамотно висловлювати свої думки.

Уміння правильно говорити й писати відповідно до мовних норм потрібні кожній людині. Тому вчитель повинен акцентувати увагу учнів на необхідності покращувати усне й писемне мовлення.

Удосконалення розвитку усного мовлення охоплює:

- 1) прищеплення мовної культури, засвоєння орфоепічних норм і правил виразного читання;
- 2) збагачення лексичного запасу учнів новими словами, фразеологізмами, розрізнення значень і семантичних відтінків слів;
- 3) оволодіння нормами утворення форм слів, побудови словосполучень і речень, засвоєння основних синтаксичних норм усного різновиду літературної мови;
- 4) формування навичок зв'язного усного мовлення.

Щодо видів робіт на уроці з розвитку зв'язного мовлення, то це можуть бути: творчий диктант, твір, переказ тексту (контрольний, творчий, докладний, стислий, вибірковий), складання текстів (розповіді, опису, роздуму), твір (контрольний, навчальний, домашній, за побаченим, за почутим).

Рівень мовленнєвої підготовки учнів залежить від засвоєння ними лексичного багатства мови, володіння граматичними категоріями, літературними нормами, що забезпечує формування умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності.

Список використаних джерел

1. Бакунець Г. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках зв'язного мовлення// Українська мова і література в школі. – 2005. – № 2. – С. 36–38.
2. Біренька Н. Мовленнєва робота на уроках рідної мови// Дивослово. – 2010. – № 10. – С. 2–4.
3. Глазова О. Вивчення типів мовлення 8 клас// Дивослово. – 1997. – № 12. – С. 14–22.
4. Донченко Т. Взаємозв'язок переказів і творів у процесі формування мовленнєвої діяльності школярів// Українська мова і література в школі. – 2003. – № 1. – С. 8–11.
5. Захарова О. Мовна культура як мета уроків української мови// Українська мова і література. – 2007. – травень. С. 13– 15.
6. Караман С. Види робіт з розвитку зв'язного мовлення// Українська література в ЗОШ. – 2004. – № 4. – С. 18– 20.
7. Муржа Л. Розвиток зв'язного мовлення: система, проблеми, шляхи вдосконалення, види контролю// Українська мова та література. – 2007. – № 2. – С. 3–5.
8. Подлевська Н. Формування вмінь культури спілкування у видах мовленнєвої діяльності// Українська мова і література в школі. – 2007. – № 2. – С. 2–5.
9. Скуратівський Л. Вивчення мовної теми як засіб мовленнєвого розвитку учнів// Українська мова і література в школі. – 2004. – № 7–8. – С. 5–10.
10. Шелехова Г. Формування комунікативних умінь на уроках української мови в 6 класі// Українська мова і література в школі. – 2003. – № 1. – С. 4–7.

References

1. Bakunecz, G. 2005. Rozvytok tvorchykh zdibnostej uchniv na urokax zv'yaznogo movlennya [Development of creative abilities of students in lessons of coherent speech]. *Ukrainian language and literature at school*. N. 2, P. 36–38.
2. Birenka, N. 2010. Movlennyyeva robota na urokax ridnoyi movy [Speech work in native language lessons]. *Miracle word*. N. 10, P. 2–4.
3. Glazova, O. 1997. Vyvchennya ty piv movlennya 8 klas [Study of speech types 8th grade].

- Miracle word*. N. 12, P. 14–22.
4. Donchenko, T. 2003. Vzayemozv'yazok perekaziv i tvoriv u procesi formuvannya movlennyevoyi diyal'nosti shkolyariv [The relationship of stories and works in the process of forming the speech activity of students]. *Ukrainian language and literature at school*. N. 1, P. 8–11.
 5. Zaxarova, O. 2007. Movna kul'tura yak meta urokiv ukrayins'koyi movy [Language culture as the purpose of Ukrainian language lessons]. *Ukrainian language and literature*. May, P. 13–15.
 6. Karaman, S. 2004. Vy'dy` robit z rozvy'tku zv'yaznogo movlennya [Types of work on the development of coherent speech]. *Ukrainian literature in secondary schools*. N. 4, P. 18–20.
 7. Murzha, L. 2007. Rozvy'tok zv'yaznogo movlennya: sy'stema, problemy`, shlyaxy` vdoskonalennya, vy'dy` kontrolyu [Development of coherent speech: system, problems, ways of improvement, types of control]. *Ukrainian language and literature*. N. 2, P. 3–5.
 8. Podlevs`ka, N. 2007. Formuvannya vmin` kul'tury` spilkuvannya u vy`dax movlennyevoyi diyal'nosti [Formation of communication skills in the types of speech activity]. *Ukrainian language and literature at school*. N. 2, P. 2–5.
 9. Skurativs`ky`j, L. 2004. Vy`vchennya movnoyi temy` yak zasib movlennyevogo rozvy'tku uchniv [Studying the language topic as a means of speech development of students]. *Ukrainian language and literature at school*. N. 7–8, P. 5–10.
 10. Shelexova, G. 2003. Formuvannya komunikaty`vny`x umin` na urokax ukrayins'koyi movy` v 6 klasi [Formation of communicative skills in Ukrainian language lessons in 6th grade]. *Ukrainian language and literature at school*. N. 1, P. 4–7.

УДК 37.091.39:81'243]:37.011.3-057.87(045)=111

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-140-144

LANGUAGE LEARNING STRATEGIES USED BY SUCCESSFUL AND UNSUCCESSFUL LANGUAGE LEARNERS

Siladi Vasyi

СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ МОВИ, ВИКОРИСТАНІ УСПІШНИМИ ТА МАЛОУСПІШНИМИ ПІЗНАВАЧАМИ МОВИ

Сіладі В.

The subject matter of this paper is strategies used by successful and unsuccessful language learners in the process of learning English as a foreign language. The importance of such a research lies in that language learning which strategies might be the key to the success of each student in the learning process.

Under the term 'language learning strategies' different techniques and methods are meant, i.e. guessing, learning both inductively and deductively, classifying new words, thinking in the target language, reading English publications etc. Researchers have mostly dealt with second language learning, although their results and conclusions can be applied to the process of learning a foreign language.

The early steps to the investigation of foreign language learners were the studies of Rubin [8] and Stern [9]. The two researchers collected a number of strategies, which could discriminate between successful and unsuccessful learners. Researchers intended to construct a list of strategies used by the so-called 'successful or unsuccessful' learners. They considered that if a person uses these strategies, he/she can be successful in learning a foreign language, i.e. grammar, phonology, lexicon, historical events and cultural aspects. However, Abraham and Vann [1] in their research proved that both good and poor language learners use nearly the same strategies as to their amount